

Slovakia

Krajina, v ktorej žijeme

Kde žijeme?

Volám sa

Miro. Bývam kúsok
od stredu Európy. Kamkoľvek
na Slovensku sa dostaneme
za niekoľko hodín.

Žijeme v jednej z najmenších a najmladších krajín tohto kontinentu.

Slovensko leží v strede Európy medzi 16° 50'–22° 34' východnej
zemepisnej dĺžky a 47° 44'–49° 37' severnej zemepisnej šírky.

Maximálna dĺžka v smere východ–západ je 428 km a v smere se-
ver–juh 195 km. Slovenská republika má rozlohu 49 036 km². Je
približne rovnako veľká ako Dánsko či Chorvátsko, no väčšia
ako Holandsko, Belgicko alebo Švajčiarsko.

Slovensko susedí s piatimi
krajinami a najdlhšiu spoloč-
nú hranicu má s Maďarskou
republikou, ktorá meria
679 km.

Stred Slovenska leží na kóte vrchu **Hrb** v severnej časti pohoria Poľana. Jeho nadmorská výška 1255 m n. m. je takmer presným priemerom medzi najvyššie a najnižšie položené mi bodmi územia.

Povrch krajiny je členitý a charakteristický veľkými výškovými rozdielmi. Najnižšie položeným miestom je rieka **Bodrog** (94 m n. m.) a najvyšším bodom je vrchol Gerlachovského štítu (2 655 m n. m.) vo Vysokých Tatrách.

Pri kostole sv. Jána v Kremnických Baniach je jedno z miest, ktoré sa hrdia prívlastkom „stred Európy“.

Bratislava – priamo pod hradom tečie rieka Dunaj.

Najvýznamnejšou slovenskou riekou je **Dunaj**, ktorý odvádza vody z 96 % územia do Čierneho mora. Slovensko leží v miernom klimatickom pásme. Väčšina riek pramení i zaniká na slovenskom území. Najdlhšou z nich je Váh, ktorý meria 406 km.

Najchladnejším miestom na Slovensku je **Lomnický štít** vo Vysokých Tatrách s priemernou ročnou teplotou $-3,7\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Nížiny na juhozápade a juhovýchode územia pokrývajú 11 % povrchu Slovenska, 2 % zaberajú veľhory, ostatné územie je hornaté. Nížiny sú zároveň najsuchšími a najteplejšími oblasťami, ich priemerná ročná teplota je $10,4\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Naša cesta

Náš národ žije na území Slovenska jeden a pol tisícročia. Je mi tu dobre a nechcela by som odísť. Sme asi osemdesiata generácia.

Najstaršie nálezy osídlenia na území dnešného Slovenska sú staré viac ako 100 000 rokov. Unikátnym dôkazom je kamenný travertínový odliatok mozgovej dutiny neandertálskeho človeka.

Venuša z Moravian nad Váhom má 20 000 rokov.

Okolo roku 5 000 pred n.l. zaznamenávame prvé roľnícke sídla a v 16. storočí pred n.l. vzniklo mesto s kamennými hradbami. Posledné poltisícročie pred n.l. je obdobím Keltov a tesne po prelome vekov vstupujú na Slovensko rímske légie.

Devín
Strategicky výhodná poloha brala nad sútokom Dunaja a Moravy určila smer jeho dejín. Po Keltoch a Rimianoch prichádza sláva jeho veľkomoravského obdobia. „Dowina“ kniežata Rastislava sa spomína vo Fuldských análoch už v roku 864.

Nitra
Ako po príchode z gréckeho Solúnu stoja pred nitrianskym hradom svätý Cyril-Konštantín, zvaný Filozof a jeho najstarší brat svätý Metod.

V 5. storočí prichádzajú z priestoru medzi Vislou, Bugom a Dneprom Slovania.

- 623 – vznik Samovej ríše – najstaršieho kmeňového zväzu na území Slovenska
- 828 – salzburský biskup Adalmar vysvätil v Nitre prvý kostol pre knieža Pribinu
- 833 – Mojmír vytvoril spojením Moravského a Nitrianskeho kniežatstva Veľkomoravskú ríšu
- 863 – z Byzancie prichádza kresťanská misia sv. Konštantína a sv. Metoda
- 1000 – vznik Uhorského kráľovstva
- 1241 – vpád tatárskych vojsk
- 1467 – v Bratislave založená Academia Istropolitana, prvá humanistická univerzita v Uhorsku
- 1515 – počiatky reformácie
- 1526 – porážka uhorského vojska pri Moháči – koniec stredoveku v slovenských dejinách
- 1530 – prvé turecké nájazdy
- 1531 – sídlom Uhorskej komory sa stáva Bratislava
- 1536 – Bratislava sa stala hlavným mestom Uhorska
- 1563–1830 – v Bratislave bolo korunovaných 19 kráľov a kráľovien
- 1683 – porážka Turkov pri Viedni
- 1762 – v Banskej Štiavnici bola založená prvá vysoká banská škola na svete
- 1780 – počiatky slovenského národného obrodzenia
- 1785 – zrušenie nevoľníctva
- 1843 – kodifikácia spisovnej slovenčiny – Ľudovít Štúr
- 1848–1949 – politické a ozbrojené vystúpenie Slovákov za autonómne postavenie v rámci Uhorska
- 1861 – vyhlásenie Memoranda slovenského národa – požiadavka Slovenskej samosprávy v Uhorsku
- 1863 – založenie Matice slovenskej – inštitúcie na podporu osvety národa
- 1918 – vznik Československej republiky
- 1919 – založenie Univerzity Komenského v Bratislave
- 1939 – vznik Slovenského štátu
- 1944 – Slovenské národné povstanie proti fašizmu

- 1945 – vznik druhej Československej republiky
- 1948 – komunistický prevrat
- 1950 – polícia obsadila 56 kláštorov a zatkla tisíc rehoľníkov
- 1953 – menová reforma
- 1968 – do čela štátu sa dostáva Alexander Dubček
- vojenská intervencia piatich štátov Varšavskej zmluvy
- Zákon o česko-slovenskej federácii
- 1977 – vznik opozičného združenia Charta 77
- pápež Ján Pavol II. zriadil samostatnú cirkevnú provinciu – z cirkevného hľadiska sa Slovensko osamostatnilo
- 1988 – pokojná „sviečková manifestácia“ v Bratislave za náboženskú slobodu a občianske práva
- rozohnaná tvrdým zásahom polície
- 1989 – Nežná revolúcia – zvrhnutie komunistickej moci
- 1992 – vyhlásenie zvrchovanosti Slovenska
- 1992 – Ústava Slovenskej republiky
- 1993 – vznik samostatnej Slovenskej republiky
- 2000 – prístupenie SR k Dohovoru OECD
- 2003 – odsúhlasenie prístupu SR k NATO
- 2003 – podpísanie zmluvy o prístúpení k EÚ
- 2003 – referendum o vstupe SR do EÚ – 92,46 % zúčastnených hlasovalo „áno“

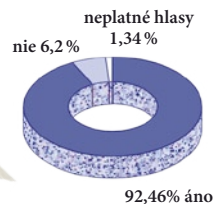
Prezident Rudolf Schuster a premiér Mikuláš Dzurinda pri podpise dohody o prístúpení k EÚ, Atény 2003

...a spolu s predsedom parlamentu Pavlom Hrušovským

Revolučná zástava z roku 1848

92,46% áno

Sme súčasťou

Na mape sme boli v Európe vždy. Stálo však veľa práce aby sme do nej patrili skutočne.

29. marec 2004

Vstup Slovenska do NATO

Slovenská republika, sa spolu s ďalšími šiestimi krajinami bývalého východného bloku, stala plnoprávnym členom Severoatlantickej aliance. Počet členských krajín sa rozšíril na 26. Slovensko bude mať pri rozhodovacom procese Severoatlantickej aliance rovnaký hlas ako ostatné členské štáty.

Prináša do NATO 26 000 vojakov a spojenci si najviac cenia našich chemikov a ženijné jednotky. Úplná integrácia ozbrojených síl do štruktúr NATO bude podľa operačného plánu integrácie otázkou budúcich 10 až 15 rokov.

TASR

2. mája 2004 boli v bruselskej centrále aliance slávnostne vztýčené zástavy siedmich pristupujúcich krajín. V ten istý deň štátnou hymnou, vztýčením slovenskej vlajky a vysvetlením znaku NATO vyvrcholili oslavy vstupu Slovenska na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave.

TASR

TASR

Európy

1. 7. 2003

Národná rada Slovenskej republiky schválila Zmluvu o pristúpení k Európskej únii. Podľa článku 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky je medzinárodnou zmluvou, ktorá má prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

24. 4. 2004

Bruselský symbol Maneken Pis sa po takmer štyroch storočiach svojej histórie na svojom mieste neďaleko Hlavného námestia obkolesil do kroja z Detyv. Vyvrcholil tým slovenský týždeň v Bruseli, v ktorom sa predstavila Slovenská republika ako nová členská krajina Európskej únie.

1. 5. 2004

Slovenská republika sa stala členom Európskej únie.

Vstup krajín strednej a východnej Európy do únie je znakom zmiernenia a zjednotenia Európy rozdelenej po druhej svetovej vojne. Víziou je „celá a slobodná“ Európa. Rozšírenie posúva hranice EÚ smerom na východ, čím sa výrazne zväčší jej rozloha. Prinášame do Európy krásny našej krajiny, tradície, vedomosti a odhodlanie prispieť k spoločnej budúcnosti.

Dve lode priviezli po Dunaji vlajkonosičov doterajších a novopristupujúcich krajín Európskej únie. Do kamennej dlažby integrácie kopčeka vyspali pôdu všetkých dvadsiatich piatich krajín. Európa sa na nábřeží hlavného mesta Slovenska spojila symbolicky do jedného celku.

Osobnosti Slovenska pre Európu

Matej Bel (Belius)

1648 – 1749

kňaz, filozof, jazykovedec, historik, geograf, „Veľká ozdoba Uhorska“

Matej Bel patrí k najvýznamnejším predstaviteľom barokového slavizmu. Svojím založením bol polyhistor a študoval okrem teológie i jazyky, prírodné vedy a medicínu. Výsledkom jeho celoživotnej práce je dielo Historicko-geografické vedomosti o novom Uhorsku. Pápež Kliment XII. mu udelil medailu, bol zvolený za člena korešpondenta londýnskej Royal Society, člena berlínskej Akademie der Wissenschaften a mnohých vedeckých spoločností. Zomrel v Bratislave 25. 8. 1749.

Chatam Sofer

1762 – 1839

7. tišri 5523 – 25. tišri 5600

vrchný rabin, autor výkladu tóry a bal din – najvyšší sudca

Chatam Sofer bol 33 rokov vrchným rabinom v Bratislave. Stál na čele rabínskej školy, kde vychoval viac ako 120 žiakov. Najmä vďaka nemu sa bratislavská ješiva, založená už v polovici 13. storočia, stala najvýznamnejším svetovým centrom židovského vzdelávania v devätnástom storočí. Najlepším dôkazom skutočne svetového významu ješivy a slovenskej židovskej vzdelanosti je fakt, že v devätnástom storočí pochádzali zo Slovenska hlavní rabíni v Jeruzaleme, Uhorsku, Británii, Britskom spoločenstve národov, Budapešti, Berlíne, Frankfurtu, vo Viedni, v Londýne, New Yorku a mnohých ďalších mestách.

Milan Rastislav Štefánik

1880 – 1919

vedec, politik, generál francúzskej armády, zakladateľ Česko-slovenskej republiky

Bol jednou z najvýznamnejších osobností slovenských dejín. Astronómiu študoval v Prahe a po ukončení odišiel na observatórium v Meudone pri Paríži. Zúčastnil sa mnohých významných vedeckých expedícií.

Po vypuknutí 1. svetovej vojny sa prihlásil k letectvu. Vďaka svojim kontaktom uviedol do diplomatických salónov T. G. Masaryka a E. Beneša, spolu s ktorými sa usiloval o vznik československého štátu. Organizoval česko-slovenské légie v zahraničí a roku 1918 získal hodnosť generála letectva. V prvej vláde novovzniknutého štátu sa stal ministrom vojny. Tragicky zahynul pri leteckom nešťastí.

M. R. Štefánik

Bradlo

Mohyla generála Milana Rastislava Štefánika sa vypína nad jeho rodným krajom.

Autorom je jeden z najvýznamnejších slovenských architektov, Dušan Jurkovič.

Založenie
Spoločnosti
národov

Štefan Osuský

1889–1973
diplomat

Významná bola najmä jeho účasť pri zrode Spoločnosti národov, v ktorej štrnásť rokov pôsobil ako predseda Kontrolnej komisie. Ako jeden z mála diplomatov má portrét a bustu v ženevskom Paláci národov. Bol jedným zo spolutvorcov Malej dohody.

Dr. Ján Papánek

1896–1991
diplomat a humanista

Patril k štrnástim mužom koordinačného výboru, ktorí formulovali text základného dokumentu Charty OSN. Po komunistickom prevrate vo vlasti ostal v USA, organizoval pomoc československým emigrantom, pracoval v mnohých medzinárodných humanitárnych organizáciách a pôsobil ako profesor medzinárodného práva na univerzite v New Yorku.

Milan Hodža

1878–1944
politik, žurnalista, ministerský
predseda československej vlády

Bol spolupracovníkom Františka Ferdinanda a navrhoval federalizáciu Rakúsko-Uhorska. Patril k politickej špičke Slovenska, bol ministrom viacerých rezortov v mnohých vládach. V rokoch 1935 až 1938 zastával post predsedu vlády. V novembri 1939 vznikla v Paríži Slovenská národná rada, ktorej bol predsedom. Navrhoval, aby po porážke nacistov vznikla v strednej Európe konfederácia podunajských štátov.

Alexander Dubček

1921–1992
politik, reformátor, symbol zmien 1968

Zúčastnil sa protifašistického odboja. Od januára 1968 stal na čele vládnej komunistickej strany. Stal sa vedúcou osobnosťou spoločnosti a symbolom reforiem, ktorých cieľom bol „socializmus s ľudskou tvárou“. Situácia vyvrcholila v auguste 1968 okupáciou Československa armádami Varšavskej zmluvy. Dubček bol zbavený funkcií a vylúčený zo strany.

V roku 1989 sa zapojil do revolučného hnutia a po zvrhnutí diktatúry sa stal predsedom Federálneho zhromaždenia. Tragicky zahynul v roku 1992.

Ako chutí Slovensko

Každému chutí
niečo iné, no keď prídu
návštevníci zo zahraničia, chcú
vždy ochutnať to, čo im nikde
inde neponúknu.

Jedlo je také ako krajina. Teplé a úrodné nížiny južného Slovenska vždy umožňovali pestovanie obilia, no hornatá krajina stredného a severného Slovenska bola ku svojim ľuďom tvrďšia. Práve z týchto oblastí však pochádza mnoho dnes veľmi obľúbených a pre svet atraktívnych typicky slovenských jedál zo zemiakov, kapusty, obilnín, krúp, strukovín, baraniny, kyslého mlieka a bryndze.

Dôležité miesto v tradícii národa majú obradové jedlá. Mali zabezpečiť súdržnosť rodiny, zdravie, dostatok, lásku a chrániť pred zlom. K tradičným slovenským vianočným zvykom patria jedenie obilných oblátok s cesnakom a medom, kapustová polievka so sušenými hubami. Zvykom je piť hriatu pálenku alebo slivovicu.

K „najslovenskejším“ jedlám patria bryndzové halušky, pripravované podľa krajových zvyklostí, zemiakové placky – haruľa, lokše, kapustnica, baranina s cesnakom alebo polievky – kyslá zemiaková s hubami či polievky zo strukovín.

Bryndza

Je tradičný slovenský ovčí syr s jemnou konzistenciou a ľahko roztierateľný. Na Slovensku používaná technológia výroby bryndze je unikátna a jedinečná i v priestore Európskej únie.

Chorvátsky Grob je obec, v ktorej sa usadili v 16. storočí chorvátski utečenci pred Turkami. Dnes je obec preslávená pečením husí, ktoré sa podávajú so zemiakovými lokšami.

Destilát z plodov borievky obyčajnej *Juniperus communis* L., nápoj príbuzný ginu, so svojou rôznou pôvodnou receptúrou a chuťou sa nazýva borovička. Na niektorých miestach vám ju ponúknu s naloženým koreňom horca (*gentium*).

Dlhú tradíciu má pestovanie viniča. Prvé zmienky siahajú na počiatok letopočtu a sú spojené s menom rímskeho cisára Marca Aurelia. Najlepšou oblasťou Slovenska sú juhovýchodné svahy Malých Karpát. Už roku 1767 si tu cisárovná Mária Terézia vybrala račiansku frankovku ako červené víno na kráľovský dvor. Na východe zasahuje na naše územie z Maďarskej republiky slávna tokajská oblasť.

Bryndzové halušky

1 kg zemiakov
400 g hladkej múky
300 g bryndze
100 g údenej slaniny
soľ

Zemiaky očistíme, umyjeme, postrúhame a posolíme. Primiešame hladkú múku v takom množstve, aby nám vzniklo polotuhé cesto. Navlhčíme si dosku na krájanie, položíme na ňu časť cesta a nožom hádzeme do osolenej vriacej vody malé halušky. Keď uvarené vyplávajú hore vyberieme ich, pridáme bryndzu a polejeme nadrobno pokrájanou opraženou slaninou.

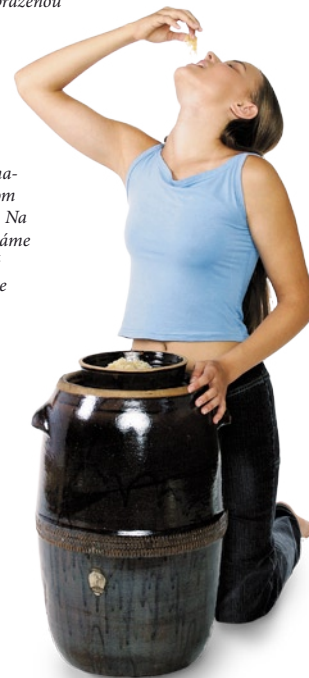

Haruľa – zemiaková baba

Haruľa je jednoduché a obľúbené jedlo. Je to pražená placka zo surových strúhaných zemiakov, vajec, múky, soli, korenia, majoránu a cesnaku. V niektorých oblastiach sa pridávajú škvarky, nadrobno pokrájaná slanina alebo restovaná pečeň.

Zemiakové lokše

zemiaky, hladká múka, soľ
Zemiaky, uvarené v šupke, olúpeme a ešte teplé ich pretlačíme či postrúhame. Pridávame hladkú múku v takom množstve, koľko jej zemiaky prijmú. Na pomúčenej doske kúsok cesta vyvalkáme na veľmi tenké okrúhle placky, ktoré pečieme na suchej platni. Pomastíme husacou masťou.

Ako sme posunuli svet

Posúvať vývoj vpred nemusia len veľké národy. Medzi tými, čo boli prví, bolo veľa ľudí od nás.

Pohyb národov naším územím, jeho začleňovanie do veľkých územných celkov i veľká hospodárska a politická emigrácia, spojili Slovensko so svetom pevným putom príbuzenských vzťahov.

Eugen Andrew Cernan, doposiaľ posledný človek, ktorý chodil po Mesiaci, je potomkom rodiny z Kysúc na severe Slovenskej republiky. Na Mesiaci nesú krátery, pohoria či moria mená významných osobností sveta a priekopníkov vedy. Piaty z nich – Segner, Hell, Zach, Chladny a Petzval, reprezentujú Slovensko.

Johan Jessenius

(1566–1621)

Bol významným lekárom, chirurgom a všestranným vzdelancom svojej doby. Pôsobil na mnohých miestach Európy a v Prahe roku 1600 uskutočnil prvú verejnú a komentovanú pitvu. Pripojil sa však k protihabsburgskému odboju, a tak ho napokon stáli.

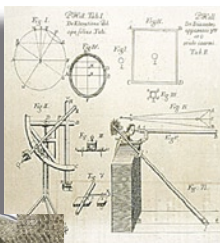

P. Maximilian

Maximilián Hell

(1720–1792)

Významný astronóm, vypočítal vzdialenosť Zeme od Slnka.

Mikuláš Bakalár-Štetina

(1450–1520)

Slovenský tlačiar, pôsobiaci v Plzni, vytlačil v roku 1504 leták Spis o nových zemích (voľný preklad Ameriga Vespucciho), v ktorom ako prvý verejne informoval o Amerike.

Adam František Kollár

(1718–1783)

Súčasníci ho volali slovenský Sokrates. Bol stúpencom osvieteneckej teórie a podieľal sa na reforme školstva. Vďaka svojim schopnostiam sa zo syna roľníka stal riaditeľom Dvorskej knižnice a dvorným radcom rakúsko-uhorskej panovníčky Márie Terézie, ktorá ho pozdvihla do šľachtického stavu.

*A. F. Kollar
Director*

Wolfgang Kempelen

(1734–1804)

Ako vysoko postavený finančný úradník bol vo voľných chvíľach geniálnym konštruktérom: zhotovil prvý šachový automat, hovoriaci stroj, písací stroj pre nevidiacich, zdokonalil pluh i tkáčsky stav, postavil vlastný pontónový most cez Dunaj... Bol divadelným autorom a napísal základné dielo o fyziológii ľudského hlasu Mechanizmus ľudskej reči.

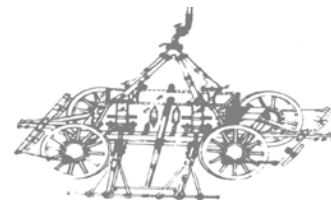
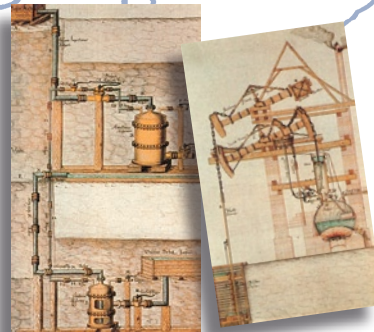

Jozef Karol Hell

Jozef Karol Hell

(1713–1789)

Zostrojil a prvý na svete použil v bani vodostĺpcový a vzdušný čerpací stroj. Princíp sa dodnes používa na čerpanie nafty. Je vynálezcom hasiaceho voza.

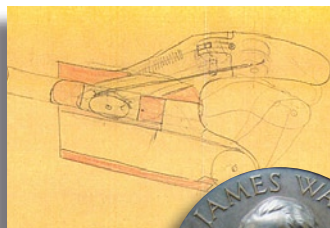
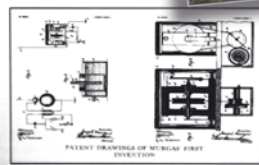
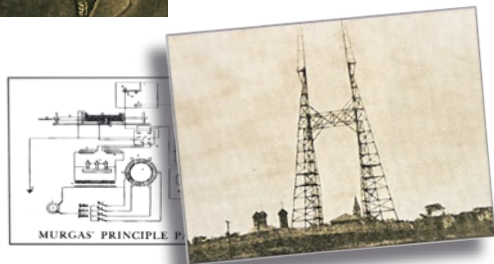

Jozef Murgaš

(1864–1929)

Bol talentovaný maliar, no v tridsiatichdvoch rokoch odišiel ako farár do slovenskej baníckej kolónie v Pensylvánii. Popri svojom poslaní sa vytrvalo venoval experimentom. Okrem dvanástich iných patentov spojil svet vynálezom bezdrôtovej telegrafie.

Jozef Maximilián Petzval

(1807–1891)

7. januára 1839 ohlásil Daguerre vo francúzskej Akadémii vied oficiálne vynález daugerrotypie. O rok neskôr matematik a fyzik Jozef Petzval zo Spišskej Belej vypočítal kvalitný svetlý portréťový objektív a umožnil tým skutočný rozmach fotografie. Venoval sa aj akustike a balistike a tridsaťdeväť rokov prednášal na univerzite vo Viedni.

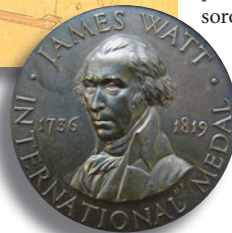
Jozef Petzval

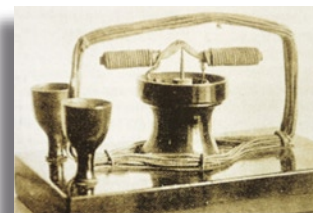
Aurel Stodola

(1859–1942)

Zakladateľ teórie parných a plynových turbín. Okrem čestných doktorátov a mnohých ocenení mu Anglicko udelilo zlatú medailu Jamesa Watta. Pre chirurgiu vyvinul prvú pohyblivú protézu ruky, chodidla a nohy. V rokoch 1892–1929 bol profesorom Spolkovej vysokej školy technickej v Zürichu.

Jozef Maximilián Petzval
9. 1. 1839

Ján Andrej Segner

(1704–1777)

Pamätná tabuľa na rodinnej kúrii v Bratislave (Michalská ul. 7) označuje: Rodný dom fyzika J. A. Segnera 1704–1777. Publikoval práce z astronómie, medicíny, je autorom Úvodu do prírodovedy. Zásadný však bol jeho objav, ktorý sa stal neskôr základom reaktívnych turbín a raket. Do histórie vstúpil ako Segnerovo vodné koleso. Ako profesor matematiky, fyziky a chémie pôsobil na univerzitách v Jene, Göttingene a Halle.

Štefan Anián Jedlík

(1800–1895)

Tri roky pred Faradayom objavil princíp elektromagnetickej indukcie, zhotovil prvý elektromotor a prvý funkčný model elektrickej lokomotívy. Z desiatok svojich objavov a vynálezov však nechal patentovať len prístroj na výrobu sódovej vody.

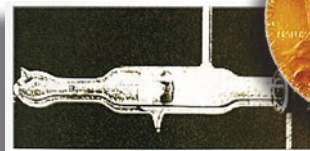

Vojtech Gerstner

(1850–1923)

Tento rodák z Košíc bol autorom projektu Korintského prieplavu a spoluautorom Panamského prieplavu.

Lenard

Filip Eduard Anton Lenard

(1862–1947)

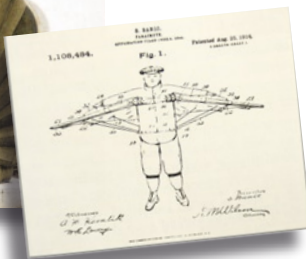
Bratislavský rodák začal svoje štúdium v rodnom meste a pokračoval na európskych univerzitách. Už v Bratislave začal svoju prácu na výbojoch v plynoch. Na popud prof. Hertza pokračoval a roku 1905 dostal za ňu Nobelovu cenu. Röntgenovi venoval osobne sadu fólií, ktoré mu umožnili objaviť lúče X.

Štefan Banič

(1870–1941)

Vyskúšal zoskokom z mrakodrapu vo Washingtone padák vlastnej konštrukcie. Na vynález mu americký patentový úrad 25. augusta 1914 udelil patentovú listinu. Po návrate na Slovensko objavil významnú krasovú jaskyňu Driny.

S. Banič

Ján Bahýľ

(1856–1916)

Zostrojil prvý vrtulník na svete, s ktorým vzlietol z dnešného Hodžovho námestia v Bratislave. Zostrojil i prvý tank na parný pohon. Vynašiel zariadenie na spájanie vagónov a tepelnú vložku do kachlí.

Čo nájdete u nás

Zdedili sme jeden z najkrajších kúskov Európy. Dnes tu žijeme my, no po celej krajine ostali miesta, ktoré patrili k životu generácií pred nami.

Sme súčasťou sveta a rovnako naša kultúra je súčasťou svetového dedičstva. Medzi piatimi lokalitami na zozname pokladov UNESCO na území Slovenskej republiky sú štyri pamiatkové rezervácie.

Bardejov

Za záchranu pamiatok bola mestu udelená v roku 1986 Európska cena – zlatá medaila.

Gotické a renesančné domy obklopujú priestor obdĺžnikového námestia. V jeho strede sa nachádza pozoruhodná stavba goticko-renesančnej radnice zo začiatku 16. storočia. O dve storočia staršia trojlodová bazilika sv. Egídia s jedenástimi oltármi je jedným z vrcholných diel gotickej architektúry na Slovensku.

Banská Štiavnica

Už koncom 13. storočia mesto bohatlo ťažbou striebra i zlata. V stredoveku bolo druhým najväčším mestom Uhorska. V polovici 18. storočia sa stalo najdôležitejším svetovým strediskom banskej techniky. Z praktickej banickej školy, založenej v roku 1762, vznikla Banská akadémia – prvá banská vysoká škola na svete. Pamiatková rezervácia chráni 13 národných kultúrnych pamiatok a 326 pamiatkových objektov.

Spišský hrad

Na travertínovej skale sa rozkladá jeden z najväčších a najvýznamnejších hradov svojej doby v Európe.

Od počiatku 12. storočia chránil Veľkú cestu z juhu k Baltskému moru.

Rozetové okno kostola sv. Egidia v Bardejove

Vlkolínec

Obec predstavuje najzachovalejší a najucelenejší urbanistický celok pôvodných ľudových stavieb. Najcennejšie však je, že je dodnes živou obcou so svojimi obyvateľmi. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1376. Dodnes sa zachovalo okolo 45 objektov ľudovej architektúry.

Naše domy sú naším obrazom. Kontinuálny vývoj architektúry je charakteristický prestavbami, a preto často vidíme stretávanie a prelínanie stavebných slohov. Postupné zásahy zanechávajú svedectvo o dobe, v ktorej vznikli.

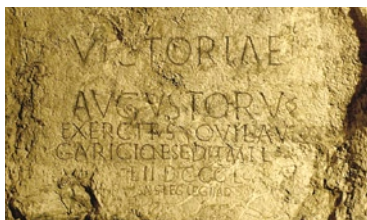
Archeologické nálezy poskytujú mnoho dôkazov o obydliach a sídlach starých 7 000 rokov. Najstaršie kamenné mesto na území Slovenska, objavené pri Spišskom Štvrtku, je datované do 16. stor. pred n. l. Veľa lokalít pripomína pol tisícročné keltské osídlenie i prítomnosť Rimanov.

Dóm sv. Martina v Bratislave

Gotické pamiatky sú bohato zastúpené nielen hradmi a sakrálnymi objektmi, medzi ktoré patria Dóm sv. Martina v Bratislave, Dóm sv. Alžbety v Košiciach, Kostol sv. Egídia v Bardejove... Zachovalo sa i mnoho mestianskych domov.

Románska katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule

Rímsky nápis na trencianskom brale

Najstaršou dodnes zachovanou stavbou na Slovensku je ranorománsky kostolík sv. Juraja v Kostoľanoch pod Trábečom z 10. storočia.

Románsky sloh reprezentujú rotundy i monumentálne katedrálne stavby.

Renesancia 16. a 17. storočia zanechala Spiš na severovýchode krajiny posiaty zvoncami, vyrástli nádherné radnice v Levoči či Bardejove a mnoho pevností a hradov, odhodlaných odolávať tureckým nájazdom.

Budova Starej radnice v Bratislave je najstaršou svetskou stavbou na Slovensku.

Na východe Slovenska nájdú návštevníci blízko seba **26 vzácných drevených sakrálnych stavieb**, pochádzajúcich väčšinou z prvej polovice 19. storočia. Mnohé ukrývajú vzácny ikonostas. Súbor bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku.

Prepychové šľachtické barokové sídla a kláštorne komplexy sú dielami majstrov z celej Európy.

Medzi vrcholné diela barokového staviteľstva na slovenskom území patria kaštieľ v Bernolákove z roku 1722 a **Jasovský kláštor** s barokovou záhradou. Najviac pamiatok je sústredených v Trnave a Bratislave.

Rokoko je obdobím výstavby palácov v Bratislave. Koncom 18. storočia sa prejavuje klasicizmus, ktorý dosiahol dokonalosti stavbou **Primaciálneho paláca** – súčasného sídla primátora hlavného mesta.

K Michalskej veži v Bratislave, na ulici rovnakého mena, sa túli dom č. 15. Svojou šírkou 125 cm je najužšou budovou v Európe.

Počiatky modernej architektúry sa spájajú s obdobím medzi svetovými vojnami. Po roku 1989 vstupuje na Slovensko Európa spolu s trendom súčasnej výstavby.

V storočí nasledujúcom obracala bohatá aristokracia svoju pozornosť späť do histórie. Vyrástli romantické zámky, kaštiele a paláce – Bojnice, Budmerice, Rusovce. Bojnický zámok ukrýva **vzácný oltár** a v susedstve hradieb sa rozkladá veľká Zoologická záhrada.

Bojnice

Rusovce

Budova Národnej banky Slovenska

Polyfunkčný objekt na nábreží Dunaja v Bratislave je jedným z mnohých projektov najbližšej budúcnosti.

TASR

Na každom kroku nájdete raritu...

Kremnica je starobylé banské mesto s najstaršou ne-
pretržite pracujúcou mincovňou na svete. V roku 1335
tu boli vyrazené prvé kremnické dukáty a odvtedy
mincovňa nikdy neprerušila svoju prácu.

Zachovaná lesná železnica
vo **Vychylovke** prekonáva
s návštevníkmi vysoké prevý-
šenie po vodo-
rovných úvra-
tiach. Najbližší
podobný systém
je v Južnej Ame-
rike.

V bratislavskom **Dóme sv. Martina**
bolo v rokoch 1563–1830 korunovaných
11 uhorských panovníkov
a 8 kráľovských manželiek.

V obci **Brhlovce** pri Leviciach nájdete
45 obydlí, ktoré nie sú postavené, ale vyseka-
né do sopečného tufu. V jednom z nich
je múzeum bývania.

TASR

TASR

Som Kristína a toto je Anikó. Anikó má maďarskú národnosť a v škole sa učí okrem slovenčiny i vo svojom jazyku. Žijeme na jednej ulici a rozumieme si úplne vo všetkom.

Kto sme?

Preambula Ústavy Slovenskej republiky znie:

„My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy, vychádzajúc z prirodzeného práva národov na sebaurčenie, spoločne s príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky...”

Na Slovensku žije **5 430 000 obyvateľov**, z toho 2 611 306 mužov a 2 767 855 žien. Priemerný vek žijúcich obyvateľov je 36 rokov. Priemerná dĺžka života u mužov dosiahla 69,5 a u žien 77,6 roka.

Naša krajina leží na priesečníkoch ciest. Mali sme Veľkomoravskú ríšu, boli sme súčasťou mnohonárodnostnej Rakúsko-uhorskej monarchie a 75 rokov súčasťou Československa. Prítomnosť národnostných menšín je prirodzeným stavom spoločnosti.

85,8 % obyvateľov je Slovákov. Zvyšok sa hlási k niektorej z jedenástich národnostných menšín – Maďari 9,7 %, Rómovia 1,7 %, Česi 0,8 %. Rusíni, Ukrajinci, Rusi, Nemci, Poliaci, Bulhari, Židia a Chorváti tvoria dovedna 2 %.

Národnostné menšiny Slovákov žijú v Českej republike, Poľsku, na Ukrajine, v USA, Kanade, Maďarsku, Rumunsku, Srbsku, Čiernej Hore, Austrálii...

Kostolík sv. Michala v Drážovciach

Úradným jazykom Slovenskej republiky je **slovenčina**. Jedno z prvých našich slov, zaznamenaných v cudzích análoch je „medovina“ – prastarý nápoj, ktorý sa dodnes vyrába kvasením medu a dochutením bylinami. Slovenčina sa odlišuje od mnohých iných jazykov i používaním písmen ä, ö, č, š, ž, ď, ť, ň, Ľ, dz, dž. V jednotlivých prirodzených regiónoch Slovenska sa rozpráva odlišnými nárečiami.

Pôvodné meno Slovákov, patriacich do skupiny západných Slovanov, bolo **Sloveni**. Prvým písmom tohto národa bola **hlaholika**, ktorú vytvorili Cyril-Konštantín, zvaný Filozof a jeho brat Metod. V roku 868 pápež Hadrrián II. odobril písmo i preklady cirkevných textov a povolil používanie staroslovenčiny ako jazyka pre bohoslužby na území Veľkej Moravy.

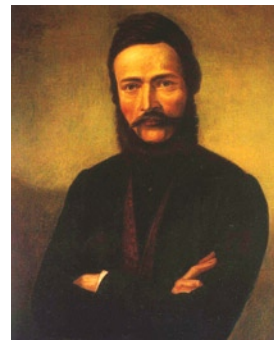

Hlaholika.

Príchod Cyrila a Metoda na územie Slovenska

Slovenský jazyk sa formoval už od 10. storočia. Prvá kodifikácia slovenského jazyka je koncom 18. storočia spojená s menom významného vzdelanca Antona Bernoláka. Slovenčinu takmer v dnešnej podobe kodifikoval až Ludovít Štúr, vodca národného obrodeneckého hnutia v polovici 19. storočia.

Ludovít Štúr

V roku 1999 prijala Národná rada SR Zákon o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý vymedzuje príslušníkom menšín používanie ich materinských jazykov i v úradnom styku. Vláda SR zriadila v marci 1999 Radu vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny. V Slovenskej republike je 859 škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

Rozvoju kultúr a jazykov jedenástich menšín sa venuje veľké množstvo občianskych združení, štyri štátne divadlá a deväť múzeí, početné folklórne súbory a regionálne strediská. Dnes je registrovaných 66 maďarských, 60 rómskych, 16 ukrajinských a rusínskych, 3 české, 2 chorvátske, 1 bulharské, 4 nemecké, 2 židovské a 1 ruské občianske združenie.

Štátnymi dotáciami je podporovaných 30 periodík, vydávaných v jazykoch národnostných menšín. V jazykoch národnostných menšín vysielajú pravidelné relácie Slovenská televízia i Slovenský rozhlas.

Tradície regiónov i národnostných menšín ostávajú živé najmä vďaka folklórnym a záujmovým združeniam.

Rusínske a ukrajinské národnostné divadlo Alexandra Duchnoviča

Vystúpenie Karpatsko-nemeckého spolku na Slovensku

ÚJ SZÓ
SZÓVÁKIAI MAGYAR NAPILAP

Romanos

ДАНЫ НОВИНИК

MORAVSKÝ HLAS

4. 29-30
23. júna 2003
ШІБІ 6. - СХ

ЖИТТЯ

TERN

ROČNÍK VI, KVĚTEN 2000, CENA 10 Sk

CESKA BESEDA 5

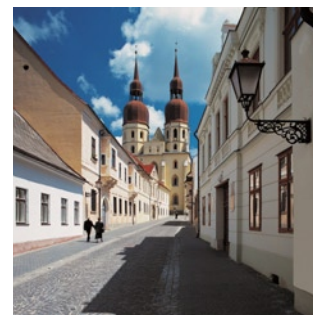
ŠAMORÍN

SOMORJA

Dovedna je na Slovensku registrovaných **pätnásť cirkví**. K niektorému z vierovyznaní sa hlási 84,1% obyvateľov Slovenskej republiky – k rímsko-katolíckemu (68,9%), k evanjelickému augsburského vyznania (6,9%), ku grécko-katolíckemu (4,1%), ku kalvínskemu (2%), k nezisteným 2,2%. Bez vyznania je 13,7% obyvateľov.

Grécko-katolícke kostoly sa nachádzajú na východe krajiny.

Trnava je centrom katolíckej cirkvi na Slovensku. Sídli tu arcibiskup – metropolita slovenský.

Rímsko-katolícky Dóm sv. Martina v Bratislave

Synagóga v Malackách

Evanjelické lýceum v Bratislave

Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným jej zákonmi, majú prednosť pred väčší rozsah základných práv a slobôd.

Pracujeme pre

Volám sa Tomáš.
Som rovnako starý ako Slo-
venská republika, a tak si nepa-
mätám ten iný svet
pred tým.

Po revolučných demokratických zmenách v roku 1989 bola prvoradou úlohou premena zaostalého plánovaného hospodárstva na trhové. Radikálna transformácia ekonomiky začala v januári 1991 liberalizáciou cien, obchodu, privatizáciou a zapojením do svetovej ekonomiky po otvorení trhu zahraničným investorom. V roku 1994 sa ekonomika Slovenskej republiky stabilizovala. Zložitý ekonomický vývoj v ďalšom období je správdzaný mnohými úspornými opatreniami.

Lesy

Začiatkom 13. storočia bola lesnatosť Slovenska 75 %. Aj dnes je to viac ako 40 % rozlohy Slovenskej republiky. Spolu s krajinami Škandinávie, Švajčiarskom a Rakúskom sme jednou z najlesnatejších krajín strednej Európy. Zo zalesnených plôch pokrývajú 58,3 % listnaté porasty, hlavne buk a dub. 41,7 % tvoria ihličnaté porasty. V nich prevláda smrek, menej borovica a jedľa. Absolútna väčšina vyťaženého dreva sa predá na domácom trhu.

budúcnosť

Poľnohospodárstvo

Slovenská republika dosahuje sebestačnosť prakticky vo všetkých hlavných poľnohospodárskych produktoch.

Väčšina obrábanej pôdy sa nachádza v úrodných rovinách južných oblastí – v Podunajskej nížine na západe a Východoslovenskej nížine na východe krajiny.

Najväčší podiel z chovu zvierat majú ošípané, no chov oviec a hovädzieho dobytká je historicky silne previazaný s tradičným spôsobom života hlavne v severných, vyššie položených oblastiach.

Podiel poľnohospodárstva na HDP je relatívne nízky. Spoločným prínosom je zabezpečenie výživy obyvateľstva, stabilizácia vidieckeho osídlenia a vidiecka zamestnanosť. Rovnako dôležité je spojenie s krajinou, jej pretváranie a ochrana.

Hlaváčka obyčajná – Hucho hucho

Vodné hospodárstvo

Vodné hospodárstvo Slovenskej republiky zabezpečuje ochranu územia pred povodňami, zásobovanie pitnou vodou, spravuje kanalizačné siete, podieľa sa na ochrane životného prostredia, ako aj prostredia pre rekreáciu a turistiku... Dôležitou úlohou je vytváranie podmienok na výrobu elektrickej energie. Vodné elektrárne sú súčasťou priehrad na riekach Váh a Dunaj.

Priemysel

V stredoeurópskom kontexte majú slovenské metalurgické spoločnosti významné postavenie v objeme spracovania ocele (východné Slovensko) a hliníka (stredné Slovensko). Na západe vbieha na územie Slovenska v tvare Záhorskej nížiny Viedenská panva. Práve tu sa nachádzajú ložiská ropy a zemného plynu. Ťažbu však postupne nahradila premena ložísk na významný podzemný zásobník zemného plynu, rozkladajúci sa tesne pri hranici s Rakúskom. Neďaleká Bratislava je centrom plynárenského i petrochemického priemyslu.

Ložisková
hornina
podzemného
zásobníka
zemného plynu

Výroba áut vo vybraných krajinách Európy

krajina	v tis. kusov	2002	2007*
Česko		431	733
Turecko		328	626
Slovensko		200	491
Poľsko		312	488
Maďarsko		138	204
Rumunsko		79	153
Slovinsko		126	115
Ukrajina		43	103
Juhoslávia		12	23
Západná Európa		16 260	17 000
Východná Európa**		2 861	4 441

* odhad, ** vrátane Ruska Zdroj: HN ČR

TASR

Významný je vstup veľkých zahraničných investorov do strojárenského a elektrotechnického priemyslu. V západnej časti Slovenskej republiky sa sústreďuje výroba automobilov. So vstupom ďalšej svetovej značky sa Slovensko zaraduje medzi desať najväčších svetových výrobcov automobilov v prepočte na jedného obyvateľa. Vo vízií hospodárskeho rozvoja Slovenska sa toto odvetvie dostáva na jedno z popredných miest.

TASR

TASR

Vláda podporuje vývoj a šírenie výrobkov i služieb šetriacich životné prostredie a v rámci legitímnych trhových nástrojov hľadať možnosti podpory malým a stredným podnikateľom zvyšovať investície do „čistej“ výroby.

Univerzita
J. A. Komenského
v Bratislave

Riešením pre situáciu jednotlivých regiónov sú projekty priemyselných parkov. Naša veda je len jednou z častí vedeckého života Európy. Od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 do konca tisícročia získali slovenskí vedci vyše 100 patentov a mnoho svetových ocenení. Svoje vedomosti odovzdávajú na univerzitách všetkých smerov.

TASR

Základným východiskom pre budúcnosť je kontrola chemickej, biologickej a jadrovej bezpečnosti.

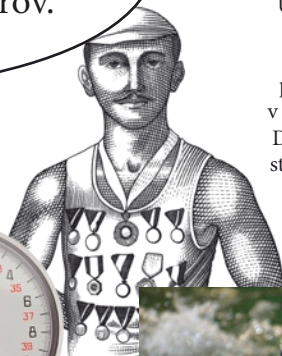

Slovensko, podme!

Zo všetkých síl fandíme
našim športovcom – a je komu.
Je to super, keď má taká malá
krajina toľko majstrov.
Tu sme veľkí!

Šport je súčasťou našej kultúry.
Naše úspechy sú oveľa staršie, ako náš štát.

Už na prvých novodobých Olympijských hrách v Aténach 1896 získal atléť **Alojz Sokol** bronzovú medailu. Prvým olympijským víťazom vo farbách Uhorska bol v St. Louis 1904 Zoltán Halmaj zo Záhoria. Dovedna získal osem medailí. V priebehu storočia ho nasledovalo niekoľko desiatok úspešných športovcov.

Martina Moravcová je najlepšou plavkyňou v histórii ME v krátkom bazéne s bilanciou 15 zlatých, 5 strieborných a 3 bronzové medaily. Je 17-násobnou držiteľkou európskych rekordov, 3-násobnou držiteľkou svetového rekordu a celkovej víťazkou seriálu Svetového pohára v sezóne 2001/2002. Na Olympijských hrách v Sydney obsadila dve druhé miesta. V rokoch 1993–2003 získala na špičkových medzinárodných pretekoch 55 medailí. Za desať rokov samostatnosti Slovenska vybojovala 60 titulov majsterky SR a vytvorila 195 slovenských rekordov.

Hokey patrí k našim najobľúbenejším športom. Reprezentačný výber Slovenska získal na ostatných štyroch majstrovstvách sveta striebro, zlato a bronz. **Šatan, Pálffy, Bondra** a ďalší patria k najlepším hráčom NHL. Stan Mikita a Peter Šťastný vstúpili do Siene slávy NHL.

Pavol a Peter Hochschornerovci vyhrali v rokoch 1997–2003 pätnásť pretekov Svetového pohára a päťkrát sa stali jeho celkovými víťazmi. V tom istom období trikrát vyhrali majstrovstvá SR vo vodnom slalome. Na OH v Sydney získali zlaté medaily a ako jediní na svete môžu pýšiť vzácnou slalomárskou štvorkombináciou: vyhrali OH, MS, ME i seriál SP.

Michal Martikán vodný slalom. Na Olympijských hrách v Atlante sa stal najmladším víťazom v C1 v histórii. Ako 16-ročný sa stal najmladším medailistom v histórii MS – dve bronzové medaily v C1 a v hliadke 3 x C1 na MS 1995 v Nottinghame. Ako 18-ročný bol najmladším individuálnym majstrom sveta v histórii. Celkový víťaz Svetového pohára 2000 a 2001, druhý v roku 2002. V rokoch 1996–2003 vybojoval 12 titulov majstra SR v C1 a 3 x C1.

Umelý kanál pre vodné športy v Čunove pri Bratislave patrí medzi najlepšie trate svojho druhu na kontinente.

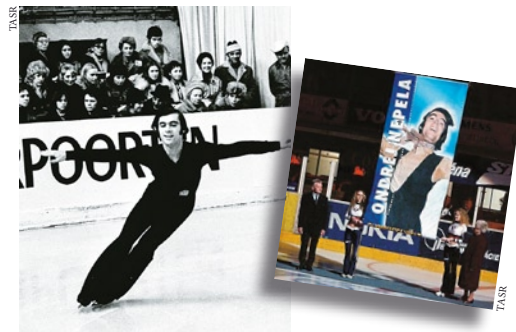

Jozef Gönci získal na OH 1996 v Atlante v športovej streľbe bronzovú medailu. Dvojnásobný držiteľ absolútneho svetového výkonu v disciplíne vzduchová puška 60 výstrelov (600 b zo 600 možných). Dvojnásobný víťaz celosvetovej ankety o najlepšieho športového strelca roka (1998, 1999), 4-násobný celkový víťaz seriálu Svetového pohára (1996, 1998, 1999, 2000). V rokoch 1993–2003 vybojoval 20 titulov majstra SR.

K najlepším patria slovenskí **paralympionici**. Z LOH Sydney 2000 priviezli domov 13 medailí a na ZOH v Salt Lake City 2002 ich získali 9.

Naším najrozšírenejším športom je **futbal**. Na Slovensku je v 2 415 futbalových kluboch registrovaných 263 867 hráčov. To je každý dvadsiaty obyvateľ krajiny. Futbalové ihrisko je takmer v každej dedine.

Za slovenského športovca storočia bol vyhlásený krasokorčuliar **Ondrej Nepela**, víťaz ZOH 1972, štvrtý v roku 1968, trojnásobný majster sveta (1971, 1972, 1973) a päťnásobný majster Európy (1969–1973), držiteľ ďalších dvoch strieborných medailí z MS a troch bronzových z ME.

Vrcholové výkony majú rôznu podobu. Neustále sa snažíme ísť vyššie i ďalej.

Na Mount Evereste, najvyššom bode sveta, stálo doteraz sedem slovenských horolezcov. Prví z nich boli v roku 1984 Zoltán Demján a Jozef Psoška.

Polárnik Peter Valušiak dosiahol južný a trikrát severný pól. Ako prvý na svete prešiel v roku 1999 za 118 dní z Ruska do Kanady.

Štát pre všetkých

Keď budem môcť
voliť, budeme už niekoľko
rokov v Európskej únii. Ešte týmto
veciam nerozumiem, no viem, že je
vždy dôležité vyjadriť
svoj názor.

Slovenská republika
je parlamentnou
demokraciou.

Zákonodarnú moc v štáte predstavuje jednokomorová 150-členná Národná rada Slovenskej republiky. Poslanci parlamentu sú volení každé štyri roky. Pre vstup do parlamentu musí politická strana získať 5 % platných hlasov zúčastnených voličov. Hlavou Slovenskej republiky je prezident, ktorý je volený priamo občanmi na obdobie piatich rokov. Výkonnú moc reprezentuje vláda Slovenskej republiky. Súdna moc je v rukách nezávislého súdnictva, oddeleného od zákonodarnej i výkonnej moci.

Hlavou Slovenskej republiky je prezident.

Ústava, šiesta hlava, prvý oddiel, čl. 101

Sídlom prezidenta Slovenskej republiky je rokokový Grassalkovičov letný palác z roku 1760. Jeho priečelie smeruje na Hodžovo námestie, rozkladajúce sa na mieste Uhoľného trhu z 15. storočia. V strede námestia zmýva voda fontány svedomie sveta z kovovej napodobeniny Zeme.

Národná rada Slovenskej republiky je jediným ústavným a zákonodárnym orgánom Slovenskej republiky.

Ústava, piata hlava, piaty oddiel, čl. 72

Budova Národnej rady sa temer dotýka hradnej brány s menom Žigmunda Luxemburského. Oddeľuje ich však viac ako pol tisícročia dejín tejto krajiny.

Vláda Slovenskej republiky je najvyšším orgánom výkonnej moci.

Ústava, šiesta hlava, druhý oddiel, čl. 108

Úrad vlády. Len niekoľko minút chôdze od Prezidentského paláca stojí uprostred parku bývalé letné sídlo ostrihomských arcibiskupov. Tu v záhrade mal svoju dielňu rakúsky sochár J.R. Donner, jeden z najvýznamnejších predstaviteľov európskeho baroka.

Pečať Národnej rady Slovenskej republiky

Menovou jednotkou Slovenskej republiky je Slovenská koruna, skratka názvu je Sk, ISO kód SKK. Slovenská koruna sa delí na 100 halierov.

Prvé mince na našom území razili pred 2200 rokmi Kelti.

Toto je Slovensko

Ja som jedna,
svet je tiež jeden. Medzi tým je
však mnoho stupňov. Každý celok
sa na niečo delí a každá skupina
zase niečo tvorí.

Slovensko sa delí na **prírodné kultúrne regióny**, ktoré sú zároveň
regiónmi cestovného ruchu:

Bratislava (1), Malokarpatská oblasť (2), Záhorie (3), Myjavská kopaničiarska
oblasť (4), Podunajsko (5), Považie (6), Horné Považie (7), Ponitrie (8), Horná
Nitra (9), Kysuce (10), Orava (11), Turiec (12), Horehronie (13), Pohronie (14),
Podpolanie (15), Novohrad (16), Gemer (17), Malohont (18), Liptov (19), Spiš
(20), Zamagurie (21), Šariš (22), Abov (23), Horný Zemplín (24) a Dolný
Zemplín (25).

Hlavným mestom je **Bratislava**
(449 500 obyvateľov).

Leží na mieste dotyku Záhorskej
a Podunajskej nížiny, riek Du-
naja a Moravy, na úpätí Malých
Karpát.

Územie Slovenskej republiky sa delí na osem samosprávnych krajov, so sídlami v najväčších slovenských mestách – v Bratislave, Košiciach, Prešove, Nitre, Žiline, Banskej Bystrici, Trnave a Trenčíne.

Bratislava

Mesto bolo už v 9. storočí veľkým sídliskom Veľkomoravskej ríše v susedstve hradu Devín nad sútokom Dunaja a Moravy. V roku 1189 sa tu odohralo stretnutie účastníkov tretej križiackej výpravy. Po obsadení Budína Turkami v roku 1536 sa Bratislava stala na tri storočia hlavným a korunným mestom Uhorska.

Nitra

Tu začínajú naše dejiny. Na skale nad rovnomennou riekou stojí sídelný hrad panovníkov Veľkomoravskej ríše, ktorá bola prvým štátnym útvarom na našom území. Na počiatku tisícročnej histórie sú slovanské kniežatá Pribina a Svätopluk I. Dodnes je hrad sídlom biskupského úradu.

Prešov

V blízkosti soľných baní, pri sútoku riek a na križovatke obchodných ciest, vzniklo zo slovanskej osady mesto, ktoré je centrom Šariša. Sošovkovité námestie lemujú desiatky renesančných domov.

Banská Bystrica

Starobylé mesto v strede Slovenska patrilo v stredoveku medzi najväčších producentov medi. Historické námestie svedčí o jeho bohatstve. V roku 1944 sa Banská Bystrica stala centrom národného povstania proti fašistickému režimu a nacistickej okupácii.

Trnava

Trnava je najstarším slovenským mestom s privilégiami od roku 1238. Niekoľkokrát bola dejiskom stretnutia kráľov. Mesto, nazývané pre množstvo kostolov „Slovenský Rím“, sa po obsadení juhu Uhorska Turkami a presídlení ostrihomského primasa stalo najvýznamnejším cirkevným centrom krajiny.

Trenčín

Prvú zmienku o tomto mieste máme od rímskych vojakov, ktorí ho nazývali Laugaricio. Roku 179 zanechali svedectvo o svojej prítomnosti a víťazstve vo vytesanom nápis na hradnej skale. V hrade, spomínanom už v roku 1069, sídlil začiatkom 14. storočia Matúš Čák, jeden z najsilnejších mužov svojej doby.

Košice

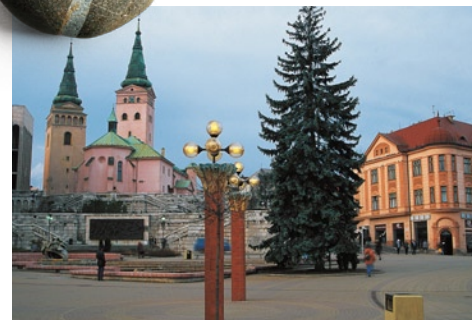
Sú metropolou východného Slovenska a druhým najväčším mestom štátu.

V stredoveku Košice patrili medzi najdôležitejšie mestá Uhorského kráľovstva. Chrám sv. Alžbety je najvýchodnejšie položenou gotickou pamiatkou Európy.

Žilina

V roku 1373 tu bol prvýkrát na slovenskom území spísaný súbor právnych noriem a zvyklostí mesta „Privilégium pre žilinských Slovákov“, podľa ktorého sa neskôr riadili mestá celého severozápadného Slovenska.

Na Slovensku žije **110 obyvateľov/km²**. Približne rovnakú hustotu obyvateľstva majú Maďarsko, Rakúsko, Portugalsko alebo Francúzsko. Centrom osídlenia je Podunajská nížina. Viac ako polovica ľudí žije v mestách. Na území Slovenska je **2787 obcí**, z toho 136 so štatútom mesta.

Rozlohou najväčším slovenským mestom je **mestský útvar Vysoké Tatry**. 15 združených osád zaberá katastrálne územie 398,16 km².

Krajina okolo nás

Krajina okolo nás vyzerá ako prehľad všetkých prostredí Európy. Jediné, čo nemáme, je more.

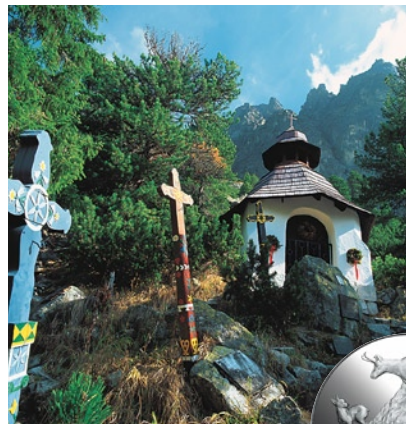

- (1) Každý má právo na priaznivé životné prostredie.
- (2) Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.
- (3) Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.
- (4) Štát dbá na šetrné využívanie prírodných zdrojov, na ekologickú rovnováhu a účinnú starostlivosť o životné prostredie.

Viac ako pätina územia Slovenskej republiky je pod určitým stupňom zákonnej ochrany prírody a krajiny. Najvýznamnejších je 9 národných parkov – Tatranský národný park, Pieniny, Nízke Tatry, Slovenský raj, Malá Fatra, Muránska planina, Poloniny, Slovenský kras a Veľká Fatra.

TANAP – **Tatranský národný park** je najstarším slovenským chráneným územím, založeným v roku 1948. Južnými svahmi už od roku 1937 vedie 65 kilometrov dlhá turistická cesta, ukazujúca návštevníkom rozlohu najmenšie veľhory sveta. Symbolmi TANAPU sa stali kamzík vrchovský, tatranský a vzácny kvet plesnivce alpský.

Nižší stupeň ochrany predstavuje šesťnásť chránených krajinných oblastí a 1 043 maloplošných chránených území.

Vo Vysokých Tatrách bolo popísaných viac ako 1300 druhov rastlín, celkovo však rastie na Slovensku vyše 11 000 druhov. Počet živočíšnych druhov je oveľa vyšší. Na území Slovenska žije viac ako 35 500 živočíšnych druhov.

Nad územím Slovenska sa na mape ako most klenie **Karpatský oblúk**, objímajúci roviny na jeho východe a západe. Krajina, rastúca smerom na sever až do veľhôr, vytvára všetky typy biotopov, od močiarov po stepi s pohyblivými pieskami, od teplých širých rovín po ostré strmé štíty, vypínajúce sa vysoko nad posledným vegetačným pásmom.

Geologická história našej krajiny je búrlivá a striedajú sa v nej obdobia, kedy bolo územie pod hladinou mora a obdobia súše. Najstaršie horniny na Slovensku sa nachádzajú na východe územia. Na mnohých miestach sa však nachádzajú stopy, ktoré pripomínajú jednotlivé etapy. Bohaté sú náleziská skamenelín v pieskovo- a vápencových sedimentoch.

V lesoch Slovenska žije veľké množstvo lovných zvier – diviák, jeleň, srnec, muflón, daniel... Hojné sú tiež mäsožravce ako líška, jazvec, vlk či rys ostrovid. Najväčším všežravcom je medveď hnedý. Vďaka unikátnej rozmanitosti biotopov sa vyskytuje na území Slovenskej republiky mnoho vzácných endemitických druhov.

TASR

TASR

Okáň hruškový (*Saturnia pyri*) je najväčším európskym motýľom a roviny na juhu Podunajskej nížiny sú posledným útočiskom **dropa fúzatého** (*Otis tarda*), najväčšieho vtáka Európy.

Plesnivec alpský (*Leontopodium alpinum*) je vzácnym druhom Vysokých Tatier.

Obrovské množstvo a nádherná výzdoba podzemných jaskynných priestorov je našim dedičstvom najstarších geologických období. Na Slovensku je známych viac ako **4300 jaskýň a priepastí**. Z tohto pohľadu sú najbohatšími oblasťami Slovenský kras a Slovenský raj, územie kaňonov, tiesňav, vodopádov, podzemných chodieb, skalných okien...

Až do objavu austrálskych nálezísk pochádzala väčšina vzácnych **opálov** z ložiska v okolí slovenskej osady Dubník v Slánskych vrchoch pri Prešove. Na Slovensku bolo objavených **i 14 nových minerálov**.

Najdlhšou jaskyňou v krajine je **Demänovský jaskynný systém** v Nízkych Tatrách, ktorý meria 33 kilometrov.

Dobšinská ľadová jaskyňa patrí medzi najväčšie zaľadnené jaskyne Európy – 145 tisíc m³ ľadu s hrúbkou až 26,5 m pokrýva plochu 11 200 m².

Poľana – vrch slovenských piesní a povestí, je trinásť miliónov rokov vyhasnutou sopkou s čiastočne zachovalým kráterom.

Ochtinská aragonitová jaskyňa s ihličkovou a špirálovou výzdobou kamených kvetov je jedna z troch svojho druhu na svete - v Mexiku, Argentíne a v Ochtinej.

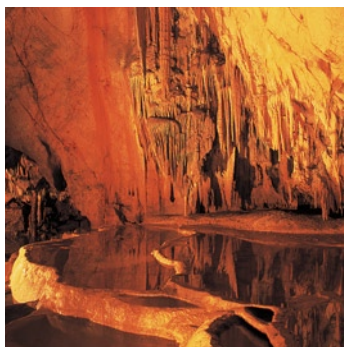
Piešťany
Na pravom brehu rieky Váh ležia Piešťany s najznámejšími slovenskýmikúpeľmi. Napoleonské kúpele boli založené už v roku 1813. Základom procedúr je liečivé bahno a teplé sádrovo-sírne minerálne pramene.

Na Slovensku je viac ako **1300 minerálnych a termálnych prameňov**. Mnohé z nich sa stali základom kúpeľných miest, mnohé prichádzajú na trh ako stolové a minerálne vody.

Termálna voda na Podhájskej má v ústí vrtu 83 °C. Svojou teplotnou kapacitou prekračuje tepelnú kapacitu všetkých karlovarských prameňov a zloženie je príbuzné vode Mŕtveho mora.

Gejzír v Herlanoch priviedol k životu umelý vrt v oblasti s ukončenou tektonickou činnosťou. Je jediným studeným gejzírom na svete. Každých 32 hodín vyraža do výšky takmer 20 m.

Medzi klenotmi, zaradenými na Slovensku do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO sa nachádza i jaskyňa **Domica**. Ponorné riečky Styx a Acheron vytvorili 22 kilometrový komplex, prechádzajúci ďaleko na územie Maďarska. Toto najväčšie krasové územie strednej Európy pokrýva 600 km².

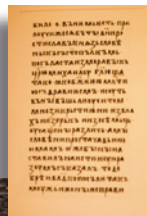
Život je umenie žiť

Každý človek má rád nejaký druh umenia, no málokto ho dokáže tvoriť. Umeni to dokážu za nás.

Umeni sú dušou a svedomím národa. Vďaka spisovateľom nezahynula naša reč a oni stáli v polovici 19. storočia na čele národného obrodenia.

Prvým literárnym dielom na území Slovenska je filozofické dielo Hovory k sebe. V roku 172 ho na brehu Hrona napísal rímsky cisár Marcus Aurelius.

Najstarším dielom v starosloviencine je **Proglas** (Predspev k Evanjeliu), ktorého autorom je pravdepodobne sv. Konštantín.

Majster Pavol z Levoče (1470?–1542?) bol geniálnym rezbárom a tvorcom najvyššieho oltára svojho druhu na svete. Drevený krídlový oltár meria 18,62 metra. Dominujú mu tri sochy v nadživotnej veľkosti a v spodnej časti mimoriadne dielo – Posledná večera. Majster Pavol vytvoril mnoho diel a bol najvýznamnejším umelcom gotiky na Slovensku.

Martin Benka (1888–1971) bol maliarom Slovenska, ľudu a krojov. Sám navrhoval a vyrábala hudobné nástroje v štýle svojich kresieb.

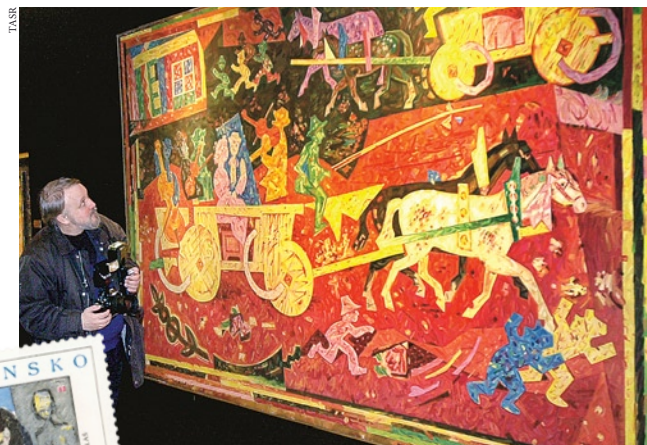
Martin Benka

Albín Brunovský (1935–1997) vo svojich technicky dokonalejších dielach detailne zaznamenal neskutočný svet fantázie.

Albín Brunovský

Koloman Sokol (1902–2003) predstavuje výrazný moderný prúd slovenského výtvarného umenia. Veľmi úspešne vystavoval po celom svete. Na pozvanie mexickej vlády odišiel roku 1938 do Mexiko City, kde bol menovaný profesorom grafiky na Národnej univerzite. Od roku 1948 žil v USA.

Časť diela **Ludovíta Fullu** (1902–1980) je sústredená v jeho galérii v Ružomberku. Grafik, maliar a ilustrátor prepojil ľudové umenie a moderný výraz umenia 20. storočia.

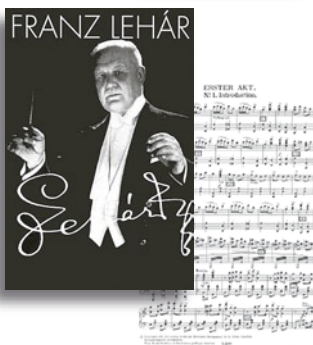
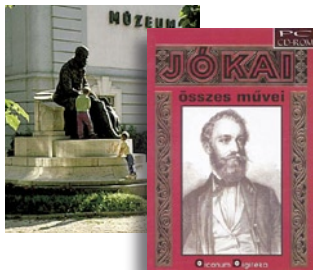

K tradičným remeslám patrilo ešte na počiatku 20. storočia drotárstvo. Dnes je v interiéri hradu **Budatín** v Žiline expozícia drotárskeho umenia ľudových remeselníkov.

Kde žijeme, tam je vlasť.

Komárno je mesto na juhu Slovenska. Narodili sa tu **Mór Jókai**, klasik maďarskej literatúry, ako aj **Franz Lehár**, svetoznámy rakúsky skladateľ operiet.

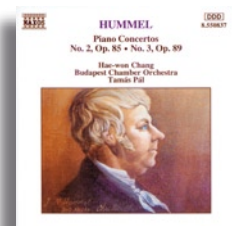

Andy Warhol, rusínsky chlapec emigrantskej rodiny z obce Miková na východe Slovenska, zmenil ponímanie umenia celej epochy dejín. Na svete sú len dve múzeá, venované jeho práci – v americkom Pittsburchu a v slovenských Medzilaborciach.

andy Warhol

Hudobným skladateľom európskeho významu je **Ján Nepomuk Hummel**. Ako sedemročného ho bezplatne učil Mozart. Vytvoril článok medzi klasicizmom a romantizmom.

Prvé kroky kinematografie na Slovensku sa datujú od roku 1908. Prvý celovečerný film z roku 1921 bol príbehom ľudového hrdinu Juraja Jánošíka. Obchod na korze (1965) je jediným slovenským filmom, ktorý získal **Oscara** – cenu Americkej filmovej akadémie.

K najvýznamnejším súčasným režisérom patrí **Juraj Jakubisko**. Deťmi slovenských emigrantov sú také svetové herecké hviezdy ako Paul Newman i Štefan Ihnačák, známy ako Steve McQueen.

Najvýznamnejšou divadelnou scénou na Slovensku je **Slovenské národné divadlo** v Bratislave. Z jeho opernej scény vyšli osobnosti ako Lucia Poppová, Peter Dvorský či Edita Grúberová.

Mím **Milan Sládek** je svetoznámu osobnosťou a najvýznamnejším predstaviteľom slovenskej pantomimy.

Pre ľudovú hudbu na Slovensku sú typické strunové nástroje (husle, cimbal) a píšťaly (pastierska píšťala, **fujara**, gajdy). Tradície ľudovej hudby a tanca udržiava veľké množstvo amatérskych i profesionálnych umeleckých súborov. Najvýznamnejším slovenským folklórnym súborom je Lúčnica, založená v roku 1948. Známe folklórne festivaly sa pravidelne konajú na Myjave, v Detve, vo Východnej, Terchovej... Festivaly piesní a tancov sú súčasne prehliadkou ostatných umení a ľudových remesiel.

Rezofonickú gitaru **dobro**, ktorá je súčasťou americkej kultúry, vynášiel pred 75 rokmi v USA emigrant Ján Dopjera. Názov je skratkou jeho spoločnosti na výrobu gitár DOPjera BROTHERS.

